

TÜRKİYE-ABD İLİŞKİLERİNDE ERMENİ DİASPORASININ ETKİSİ: BIDEN VE TRUMP DÖNEMİ - 15.08.2025

Eray YÜKSEKTEPELİ

-

Uep Rapor No: 3
10.09.2025

Eray Yüksektepeli

AVİM Uygulamalı Eğitim Programı Katılımcısı

Özet

Bu çalışma, Amerika Birleşik Devletleri'nde etkili bir güç odağı haline gelen Ermeni diasporasının, Türkiye-ABD ilişkilerine olan etkisini ve Trump ve Biden dönemlerinde Türkiye-ABD ilişkilerini incelemektedir. Diasporaların dış politikaya yön verme potansiyeli, çok uluslu yapıya sahip ABD gibi ülkelerde belirleyici bir unsur haline gelirken, Ermeni diasporası özellikle Sevk ve İskân Kanununun "soykırım" olarak tanıtılması çabalarıyla öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, Amerika Ermeni Asamblesi (AAA) ve Amerika Ermeni Ulusal Komitesi (ANCA) gibi kuruluşların lobicilik faaliyetleri, hem ABD iç siyasetini hem de iki ülke arasındaki ilişkileri etkilemektedir. Trump döneminde yaşanan gerginliklere rağmen daha temkinli ve sembolik ifadelerle sınırlı kalan açıklamalar yapılırken Biden döneminde yerini açıkça soykırım ifadesine bırakmıştır. Rapor, bu iki farklı dönemin dış politika yaklaşımlarını karşılaştırarak, Ermeni diasporasının etki gücünü ve Türkiyenin bu etkilere verdiği tepkileri analiz etmektedir.

Giriş

ABD gibi çok uluslu toplum yapısına sahip ülkelerde, diasporaların dış politikaya yön verme kapasitesi, farklı sonuçlar doğurmaktadır. Bu bağlamda Ermeni diasporası, uzun

yıllardır hem Amerikan kamuoyunda hem de siyasal karar alma mekanizmalarında etkili bir rol üstlenmektedir.

Ermeni diasporasının en çok etkilediği alanlardan biri de Türkiye-ABD ilişkileridir. Diasporanın Sevk ve İskân Kanununu "soykırım" olarak tanıtma çabaları, iki ülke arasındaki ilişkileri sarsan durumlara neden olmuştur. Bu durum, siyasi ve askeri iş birliklerini de etkileme potansiyeline sahiptir.

Özellikle Trump ve Biden dönemleri, bu ilişkinin farklı boyutlarını anlamak açısından önemli karşılaştırma fırsatları sunmaktadır. Trumpın lider diplomasisine dayanan yaklaşımı ile Bidenın değer temelli dış politika anlayışı, Ermeni diasporasının etkilerini ve Türkiyenin bu etkilere verdiği tepkileri farklılaştırmıştır. Bu çalışma, Biden ve Trump dönemlerinde Türkiye-ABD ilişkilerinin nasıl şekillendiğini incelerken aynı zamanda Ermeni diasporasının ABD'deki lobicilik faaliyetlerini ve bu faaliyetlerin Türk-Amerikan ilişkilerine etkilerini incelemektedir.

Lobi, genellikle siyasi kararları kendi lehine çevirmek isteyen bireylerin ya da grupların, perde arkasında yürüttüğü etkileyici ve çoğu zaman çıkar odaklı faaliyetlerin merkezinde yer alan bir çıkar topluluğu anlamına gelir.[1] İnsan, varoluşundan itibaren hayatta kalmaya ve kendini kabul ettirmeye çalışmıştır. Lobicilik kavramı da doğal seçilimlerimiz gibi, kendini kabul ettirme çabasının bir uzantısıdır ve bazen bireyin kendisi, bazen de içinde bulunduğu toplumun çıkarı için yürütülür. Bu yönüyle toplulukları ikna etme sanatı olduğu söylenebilir. Bireylerin ve çıkar topluluklarının, siyasal karar alma süreçlerini değiştirmek hedefiyle müracaat ettikleri özel girişimler olarak da tanımlanan lobicilik, bir iletişim tekniği olarak ilk kez ABDde ortaya çıkmıştır.[2] Lobicilik, şeffaf ve ahlaki değerler çerçevesinde yürütüldüğünde demokrasiyi güçlendirir; ancak etik olmayan faaliyetler, güvensizlik ve çatışmayı beraberinde getirebilir.[3]

Genel anlamıyla diaspora; bir halkın, ulusun ya da dini topluluğun, tarihsel süreç içerisinde çeşitli nedenlerle ana yurtlarından ayrılarak farklı coğrafyalarda dağılmış şekilde ve genellikle azınlık statüsünde yaşamlarını sürdürmesini ifade eder. Bu kavram, hem fiziksel olarak anavatandan kopma durumunu hem de bu kopuşun ardından başka topraklarda yaşayan toplulukları tanımlamak amacıyla kullanılır. 1970'li yıllardan itibaren diaspora terimi daha sık kullanılmaya başlanmış; 1990'lı yıllara gelindiğinde ise farklı bağlamlarda, genişleyen anlamlarıyla daha da yaygınlık kazanmıştır. Modern uluslararası ilişkiler literatüründe diaspora, artık sadece tarihsel sürgünleri değil; aynı zamanda küreselleşmeyle birlikte oluşan çok katmanlı aidiyet, kimlik ve siyasal örgütlenme biçimlerini de içine alacak şekilde değerlendirilmektedir. Diasporalar etrafında şekillenen toplulukların karakteristik özelliklerinden biri de, tarihsel hafızayla beslenen ve kolektif bilinçle aktarılan büyük devlet idealleridir. Bu idealler, diasporik yapının sadece kimlik koruma çabasıyla sınırlı olmadığını; aynı zamanda siyasal hedeflerle de şekillendiğini gösterir.[4]

Ermeni diasporası terimi, Ermenistan sınırları dışında bulunan ve bulundukları ülkelerin vatandaşlık haklarına sahip olan Ermenileri ifade etmektedir. Bu kavramın tarihsel temelleri, yaygın kanaate göre, 1915 yılında Osmanlı Devleti tarafından yürürlüğe konan Sevk ve İskân Kanunu sonrasında şekillenmiştir. 1980li yılların sonlarından itibaren,

özellikle Avrupa ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletlerinde Ermeni diasporası teriminin daha sık kullanılmaya başlandığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda Ermeniler tarafından bu kavrama iki farklı yaklaşım geliştirildiği dikkat çekmektedir. İlk yaklaşıma göre diaspora; yalnızca Ermenistan dışındaki Ermeniler değil, İskâna tabi tutulan toplulukları tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır. Bu tanım, tarihi bir mağduriyet ve yerinden edilme anlatısını merkezine alır. İkinci yaklaşım ise, daha çok Avrupa ve ABDdeki Ermeni toplulukları tarafından benimsenmiştir. Bu anlayışta diaspora, Ermenistan dışındaki ülkelerde yaşayan tüm Ermenileri kapsayan daha geniş bir anlam taşır. Diasporaların yalnızca göç sonrası oluşan topluluklar değil; aynı zamanda ulus-aşırı kimlikler, aidiyet kurguları ve jeopolitik algılar üzerinden kendilerini inşa ettikleri göze çarpmaktadır.[5]

Her toplum, birey gibi öncelikle kendi çıkarını düşünür. Amerikan toplumu da kendi çıkarını düşünmüştür. ABDde Ermeni Diasporasının oluşması genellikle Sevk ve İskân Kanunu ile ilişkilendirilse de ABDnin Ermeni toplumuna ilgisinin başlangıcı 1800lü yıllarda başlamış olup ABDnin ekonomik çıkarları doğrultusunda şekillenmiştir.[6] 7 Mayıs 1830 Osmanlı-Amerikan Ticaret Antlaşması ile Türklerin hem Ermeniler ile hem de Amerikanlarla olan ilişkisi farklı boyut kazanmıştır. Artan ticari ilişkiler ve Amerikan misyoner faaliyetleri, Ermeni topluluklarının ABDye yönelik göçünü teşvik eden başlıca faktörlerden biri olmuştur. Bu göç hareketi, özellikle eğitimli ve ticaretle uğraşan kişilerin yerleşmesiyle, ABD'de kuvvetli bir Ermeni burjuvazisinin oluşmasına neden olmuştur. Zamanla bu topluluklar, yalnızca ekonomik değil, kültürel ve siyasi alanda da etkili hale gelmiş; Amerikadaki Ermeni diasporası, diğer ülkelerdeki diasporalara oranla daha iyi bir hayat kalitesine sahip olmuştur.[7]

Ermeni diasporasının ABD'deki gelişimi, yalnızca Sevk ve İskan Kanununun bir sonucu olarak değil, çok daha öncesine dayanan ticari ve misyonerlik temelli ilişkilerin bir uzantısı olarak değerlendirilmelidir. Bu durum, diasporaların sadece travmatik olaylarla değil, aynı zamanda fırsat yapıları ve ekonomik zeminle de şekillendiğini gösterir. Amerikadaki Ermeni topluluğu, göç sonrası pasif bir azınlık olmaktan ziyade, ekonomik ve kültürel sermayesini kullanarak aktif bir siyasal özneye dönüşmüş; bu dönüşüm, ABD dış politikasında bile etkili olabilecek bir lobi gücüne zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla diaspora, burada yalnızca geçmişin mağduriyetlerini taşıyan değil, aynı zamanda geleceği şekillendirme kapasitesi olan dinamik bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışma, Ermeni diasporasının ABD'deki lobicilik faaliyetlerini ve Trump ve Biden dönemlerinde Türkiye-ABD ilişkilerinin nasıl şekillendiğini incelemeyi amaçlamaktadır. Diasporanın dış politikaya nasıl yön verdiği ve Türkiyenin ABD ilişkileri analiz edilerek, Ermeni Diasporasının Türk-Amerikan ilişkilerindeki rolüne dair genel bir çerçeve sunulması hedeflenmektedir.

1. BIDEN VE TRUMP DÖNEMLERİNDE TÜRK-ABD İLİŞKİLERİ

Trump ve Biden dönemleri, Türkiye-ABD ilişkilerinin yönünü belirleyen iki farklı dış politika anlayışını yansıtmaktadır. Trump yönetimi, şahsi diplomasiyle ilişkili, daha değişken ve zaman zaman kurumsal yapıların dışında meydana gelen bir anlaşma modelini

benimserken; Biden yönetimi ise demokrasi ve müttefiklerle anlaşma temelli bir yaklaşımı esas almıştır. Bu durum, Türkiye ile ABD arasında zaman zaman iş birliğini sağlarken çoğu zaman ise askeri, ekonomik, siyasal gerilimlere neden olmuştur.

Türkiye-ABD ilişkilerini etkileyen önemli unsurlardan bir diğeri olan terörün amacı, kuvvet kullanarak halkın devlete olan güvenini bozmak ve kaos ortamı oluşturmaktır. Türkiye için de terör meselesi her zaman hassas ve önemli bir konu olmuştur. Türkiye, PKKyı bölücü nitelikteki bir terör örgütü olarak tanımlamaktadır ve bu konuda ABD ile görüş birliği içindedir. Ancak sorun, Türkiyenin PYD/YPGyi de terör örgütü olarak kabul etmesine rağmen ABDnin terör örgütü olarak tanımlamamasıdır. ABDnin, NATO müttefiki olan Türkiyeye rağmen PYD/YPG gibi terör örgütlerine destek vermesi, iki ülke arasındaki ilişkilerde gerginliğin artmasına yol açmaktadır.[8]

Trump dönemi, Donald Trumpın 2017 yılında Amerika Birleşik Devletleri Başkanlığı görevini Barack Obamadan devralmasıyla başlamıştır. Trump döneminde Obama dönemine kıyasla ilişkilerin daha iyi olacağı düşünülse de beklenildiği gibi olmamış ve tansiyon iyice yükselmiştir. Obama dönemi ile birlikte başlayan YPGye destek Trump döneminde de devam etmiştir. ABD, YPGyi DEAŞa karşı mücadele eden bir güç olarak tanımlarken; Türkiye, YPGyi PKK ile eşdeğer görmekte ve örgütün Suriye'deki PKK uzantısı olduğunu kabul etmektedir.[9]

Trump döneminde devam eden desteklerden dolayı Türkiye 2018 yılında Zeytin Dalı Operasyonu düzenlemiştir. Afrin bölgesine düzenlenen operasyon sonrası iki ülke Suriye bölgesinde ortak devriye kararı ile ilk defa ortak noktada buluşmuştur. 2018de iki ülke Suriye bölgesinde ortak devriye kararında mutabık olmasına rağmen ABDnin terör örgütleri ile devam eden ilişkisinden dolayı Türkiye 2019 yılında Barış Pınarı Harekâtı adı verilen operasyonu başlatmıştır. İki ülke arasındaki kıvılcımlar operasyonun başlaması ile yeniden alevlenmiştir. Harekâtın başlamasının ardından, Trumpın sosyal medya üzerinden Türkiyeyi ekonomik yaptırımlarla tehdit etmesine ve Cumhurbaşkanı Erdoğana hitaben yazdığı etik dışı mektuba rağmen, taraflar Kuzey Suriye'ye ilişkin 13 maddelik bir anlaşma imzalamıştır. Bu anlaşmanın öne çıkan maddelerine göre, Türkiye operasyona 120 saatlik bir ara verecek, YPG güvenli bölgeden çekilecek, ABD uygulamayı planladığı yaptırımlardan vazgeçecek ve YPGye ait silahların teslimi sağlanacaktır.[10]

ABD'nin YPGye yönelik yaklaşımı Türkiye açısından bir güvenlik tehdidi olarak algılanmış, bu durum Türkiyenin sınır ötesi askeri operasyonlarını meşrulaştıran temel argüman haline gelmiştir. Trumpın tehdit dili içeren söylemlerine rağmen, tarafların masaya oturarak bir anlaşmaya varabilmesi ise kriz anlarında bile diplomatik kanalların tamamen kapanmadığını göstermektedir. Ancak bu geçici uzlaşılar, sorunun yapısal yönlerini çözmekten uzak kalmış, yalnızca anlık gerilimleri hafifletmiştir.

Trump döneminde gerçekleşen bir diğer sorun S-400 füzeleridir. ABDnin Türkiyenin terör örgütü olarak tanımladığı örgütlere destek vermesi Türkiyeyi dış politikada farklı seçeneklere yönlendirmiş ve bu bağlamda Türkiye Rusya ile yakınlaşmıştır. Türkiye daha önce NATO vasıtasıyla hava savunma sistemini geçici süreliğine kullanmıştır. İstikrarlı bir çözüm isteyen NATO üyesi olan Türkiyenin ABDden Patriot alması beklenirken gerek ekonomik açıdan gerek bazı konularda anlaşamamasından dolayı Rusyadan S-400

füzelerini almış, bu durum ABD ve NATO tarafından hoş karşılanmamış, ABD Türkiyenin de ortağı olduğu F-35 uçak projesinden Türkiyeyi çıkarmasına ve ABDnin CAATSA yaptırımlarını uygulama kararı almasına neden olmuştur.[11]

Türkiyenin S-400 tercihi, sadece bir savunma sistemi alımı değil, aynı zamanda Batı ittifakı içindeki güven bunalımının ve Türkiyenin çok yönlü dış politika arayışının da somut bir yansımasıdır. ABD'nin terörle mücadele konusundaki tutumu, Türkiye açısından ulusal güvenliği tehdit eden unsurları görmezden gelmek olarak yorumlanmış; bu da Türkiyeyi NATO dışı savunma iş birliklerine açık hale getirmiştir. Ancak bu adım, Türkiye'nin Batı ile olan stratejik uyumunu sorgulatmış, ABDnin sert tepkisine neden olmuştur. Özellikle CAATSA yaptırımları, Türkiye-ABD ilişkilerinin sarsıldığını ve iki ülke arasında bir güven problemi olduğunu gözler önüne sermektedir.

Biden dönemine gelindiği zaman ise Bidenın senatörlük zamanlarında Türkiye ile yaşadığı sıkıntılar sebebiyle ilişkilerin gergin olacağı düşünülmüştür. Senatörlük zamanlarında Türkiyeyi Kıbrıs meselesinden dolayı eleştiren Biden aynı zamanda Sevk ve İskân Kanununu Ermeni Soykırımı olarak nitelendirmiş ve uluslararası kamuoyu tarafından da Ermeni Soykırımı olarak tanımlanması için de çaba göstermiştir. Seçim öncesi bir röportajında Bidenın Cumhurbaşkanı Erdoğanı otokrat olarak ifade etmesi de daha Biden dönemi başlamadan iki ülke arasındaki ilişkilerin hassas ve sancılı olacağını düşündürmüştür.[12]

Ocak 2021de Bidenın göreve gelmesi ile ilk kıvılcım Bidenın Erdoğanı aramaması ile başlamıştır. İlk arama, 23 Nisana gelindiği zaman gerçekleşmiştir. Görüşmenin içeriği resmi açıklamalara göre Bidenın niyetinin iki ülke arasındaki uyuşmazlıkları etkili bir yönetim ile çözmek ve iş birliği alanlarının yayılmasını sağlamaktır. Fakat görüşmenin asıl sebebi Bidenın 24 Nisan günü yapacağı açıklamalar olmuştur. Biden; ABDnin uzun zamandır sürdürmekte olduğu politikayı, Sevk ve İskân Kanununu Ermeni Soykırımı olarak tanımlayıp bozacaktır.[13]

ABD Başkanı Joe Biden, 24 Nisan 2021de Sevk ve İskân Kanununu yazılı bir açıklama şeklinde soykırım olarak nitelendirmiştir. Her yıl bugün Osmanlı dönemindeki Ermeni soykırımında ölenleri hatırlıyoruz ve böyle bir zulmün bir daha yaşanmaması için taahhüdümüzü yeniliyoruz. ifadeleri ile açıklamaya başlayan Biden soykırım kelimesini iki kez kullanmasının yanı sıra İstanbulu Konstantinapolis şeklinde adlandırmıştır.[14]

Bunun üzerine T.C. Dışişleri Bakanlığı bir bildiri yayınlamıştır. Bildiride ABD Başkanı'nın radikal Ermeni çevreleri ile Türkiye karşıtı grupların baskısı altında 24 Nisan tarihinde yaptığı 1915 olaylarına dair açıklamayı kabul etmiyor ve en şiddetli şekilde telin ediyoruz ifadeleri kullanılmıştır.[15]

Erdoğan beklenilenin aksine sakin bir tavır sergileyerek haziran ayında gerçekleşecek görüşmeye odaklanmıştır. Haziran ayında Biden ile görüşen Erdoğan iki ülke arasındaki problemlerin çözülebileceğini vurgulamıştır. Ancak görüşme sonucu, S-400 füze probleminin çözümü ile ilgili bir gelişme olmadığını gösterirken iki ülke arasındaki mevcut durumun kabulünü göstermiştir.[16]

Biden döneminde Türkiye-ABD ilişkilerinin gerilimler ve anlaşmazlıklarla nasıl şekillendiği

ortaya koyulmaktadır. Bidenın Sevk ve İskân Kanununu "soykırım" olarak tanımlaması, sadece tarihî bir mesele değil, aynı zamanda uluslararası ilişkilerde politikalarının ne denli etkili olabileceğini gösteren bir örnektir. Buna rağmen Erdoğanın bu açıklamalara doğrudan ve sert bir tepki yerine temkinli bir diplomatik yaklaşım benimsemesi, Türkiyenin kriz yönetiminde stratejik denge arayışını yansıtmaktadır. Haziran ayındaki görüşme ise iki ülke arasında yapısal sorunların özellikle S-400 meselesinin çözümünün kısa vadede mümkün olmadığını, ancak diyalog kanallarının açık tutulmak istendiğini göstermektedir. Bu durum, Biden döneminde Türkiye-ABD ilişkilerinin restleşmeden kontrollü gerilimler ve sınırlı iş birliği çerçevesinde sürdüğünü ortaya koymaktadır.

Trump ilk iktidarlık yönetiminde Rusyaya yönelik tutumu zaman zaman değişkenlik gösterse de Ukraynaya destek verme politikasını sürdürmüştür. Trump yönetimi, Kırımı Ukrayna toprağı olarak tanımış ve Rusyaya yönelik bazı yaptırımlar uygulamıştır. Ayrıca Ukraynaya hem askeri hem de mali destek sağlamıştır. Ancak tüm bu adımlara rağmen, Trumpın Rusya-Ukrayna meselesindeki tutumu genel olarak tutarsız bir görüntü sergilemiştir.[17]

Biden yönetiminin Rusya politikası, bazı alanlarda Trump döneminin çizgisini sürdürürken, bazı konularda ise belirgin farklılıklar göstermiştir. Biden, Rusyaya yönelik yaptırımlar ve Ukraynaya sağlanan destek konusunda Trump döneminin politikalarını sürdürmüştür. Ancak Trump, Bidena kıyasla Rusyaya yönelik yaptırımları daha isteksiz bir şekilde uygulamıştır. Ayrıca Biden, siber güvenlik konusuna Trumpa göre daha fazla önem vermiş ve bu alanı ulusal bir öncelik olarak değerlendirmiştir.[18]

Rusya-Ukrayna savaşı, Türkiye açısından hem jeopolitik hem de ekonomik anlamda önem taşımaktadır. Karadenize kıyısı olan üç ülkeden ikisinin savaş halinde olması, Türkiyenin bölgedeki denge politikasını doğrudan etkilemektedir. Rusya-Ukrayna savaşı, Türkiye-ABD ilişkileri açısından da kritik bir öneme sahiptir. ABD, Ukraynaya verdiği askeri ve mali destekle Rusyaya karşı bir duruş sergilerken, Türkiye daha dengeleyici bir tutum benimseyerek hem Ukraynayla hem de Rusyayla ilişkilerini korumaya çalışmaktadır.

Biden yönetimi, Rusyaya yönelik ABD yaptırımlarını artırmayı amaçlamıştır. Ayrıca bazı Türk bankalarının yaptırımlara maruz kalmaması için Rus bankalarla olan ilişkilerini sonlandırması üzerine, yönetim tarafından bazı Türk kuruluşlarına da yaptırımları aşma iddiasıyla ek yaptırımlar getirilmiştir.[19]

Trump, ikinci başkanlık döneminin seçim kampanyasında Türkiyenin çevresinde devam eden Rusya-Ukrayna krizini sonlandırma vaadinde bulunmuştur.[20] Bu durum, bölgesel istikrar açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilmektedir.

2. ERMENİ DİASPORASININ LOBİCİLİK FAALİYETLERİNİN TÜRK-AMERİKAN İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

Sevk ve İskân Kanununun uluslararası kamuoyunda nasıl anımsandığı, yalnızca tarihsel bir tartışma olmaktan çıkıp zamanla diplomatik ilişkileri şekillendiren bir unsur hâline gelmiştir. Bu sürecin içinde ise, ABDdeki Ermeni diasporasının lobicilik faaliyetleri de yer

almaktadır. Özellikle Amerikan Kongresi, medya ve sivil toplum düzeyinde yürütülen bu çabalar, Türkiye ile ABD arasında fikir ayrılıklarının ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda, Ermeni diasporasının lobicilik gücünün Türk-Amerikan ilişkilerine yansımaları ele alınmalıdır.

Lobicilikte genellikle belirli bir grubun çıkarlarını gözeten faaliyetler yürütülmektedir. Bu Lobicilik faaliyetlerinin temel maksadı iç politika aktörlerinin fikirlerini değiştirmek, ortak çıkar gruplarının aksiyon almasını sağlamak ve kamuoyunu aydınlatıp değişmesini sağlamaktır.[21] Bu çerçevede lobicilik, yalnızca siyasi karar vericilere yönelik bir baskı mekanizması değil, aynı zamanda toplumsal algıyı yönlendirme ve belirli bir olayı meşrulaştırma aracı olarak da işlev görmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde faaliyet gösteren Ermeni diasporasına bağlı kuruluşlar medya ve kamuoyu gücünü bir araya getirerek lobicilik faaliyetlerinde stratejik bir varlık ortaya koymaktadır. Bu stratejik varlık, sadece iç politikayı değil aynı zamanda dış politikayı da etkilemektedir.

Amerika Birleşik Devletlerinde Lobi faaliyetleri uygulamakta olan Ermeni kuruluşlarından en dikkat çekici olanları Amerika Ermeni Asamblesi (AAA) ve Amerika Ermeni Ulusal Komitesi (ANCA)dir. Amerika Ermeni Asamblesi, Ermeni topluluklar arasında siyasi alanda ortak hareketi sağlamak amacıyla çalışmalarına başlamıştır. Amerikan Ermeni Asamblesinin başlıca hedefleri; sözde soykırım iddiaları ile ilgili araştırmalar yürütmek, Ermenistanda insan haklarının geliştirilmesine katkı sağlamak ve Ermenistanın kalkınması için ABD desteğini temin etmektir. Amerika Ermeni Asamblesi (AAA), faaliyetlerini altı ana başlık altında yürütmektedir: akademik ilişkiler, hükümetle ilişkiler, uluslararası ilişkiler, halkla ilişkiler ve karşı bilgilendirme, mülteci meseleleri ve öğrenci hizmetleri. Bu çerçevede Amerika Ermeni Asamblesi, Amerikadaki Ermeni toplumu içerisinde, seçmenlerle iletişim kurmak ve hızlı tepki verebilecek bir eylem ağı geliştirmek amacıyla faaliyet göstermek, ABD kamuoyunun Ermeni meselesine dair farkındalığını artıracak çeşitli iletişim araçları geliştirmeyi hedeflemek, sözde soykırım iddiaları da dâhil olmak üzere, Ermeni toplumunun tarihsel, eğitsel, dini ve kültürel yaşamına ilişkin bilgileri kamuoyuna aktarmak ve ABD Kongresi üyelerinin Ermenistana ziyaretlerini özendirmeyi amaçlamaktadır.[22]

Ermeni Ulusal Komitesi (Armenian National Committee) adlı yapı; Washington D.C.'de merkezi bulunan ANC, Batı Bölgesinde faaliyet yürüten ANC-WR ve Doğu Bölgesinden sorumlu ANC-ER olmak üzere farklı kollar vasıtasıyla çalışmalarını sürdürmektedir. Ermeni topluluğunun sosyal haklarını ileri taşımayı amaçlamasının yanı sıra Türkiye karşıtı faaliyetler göstermeye odaklanmıştır. ANCAnın üç temel hedefi bulunmaktadır: Bunlardan ilki özgür, birleşik ve bağımsız bir Ermenistan idealini desteklemek amacıyla kamuoyu farkındalığı yaratmaktır. Bu bağlamda Amerikan Ermeni toplumu adına yalnızca siyasi hakları korumakla sınırlı kalmayıp aynı zamanda ilgili konularda devlet politikalarına yön vermek ve öneriler sunmaktır. İkinci olarak devlet politikalarına ilişkin konularda Amerikalı Ermenilerin ortak görüşünü temsil etmektedir ve bu gaye de sözde Ermeni soykırımı ve Azerbaycan hâkimiyetinden önce Karabağda ikamet eden Ermenilerin kendi kaderini tayin hakkı gibi uygulamalar yürütmektedir.[23] Amerika Ermeni Ulusal Komitesi (ANCA), Azerbaycanın Karabağdaki Ermeni nüfusa yönelik etnik temizlik de dâhil olmak üzere

Hristiyanlara karşı işlediği insan hakları ihlalleri olarak nitelendirilen iddiaları kınayan bir Temsilciler Meclisi karar tasarısının ABD Senatosuna sunulduğunu bildirmiştir.[24] Son olarak Ermeni lobicilik faaliyetlerini yürütmek üzere seçilen temsilciler, Amerikalı Ermenilere ilişkin konularda bilgilendirilmekte ve eğitilmektedir. Bunun yanı sıra siyasi adayların desteklenip desteklenmeyeceği konusunda da değerlendirmelerde bulunmaktadır.[25]

İki Ermeni lobi örgütünün temel hedefi de, ABD Kongresinden sözde soykırımla ilgili bir kararın kabul edilmesini sağlamaktır. Bu yapılar, bu doğrultuda çeşitli amaçlar gütmektedir. Amerikan kamuoyunu, Türklerin sözde soykırım gerçekleştirdiğine ikna etmek, Ermenistana Amerikan desteğinin temin edilmesini sağlamak, ABD ile Azerbaycan arasındaki olumlu ilişkileri bozmak, Türkiye ile ABD arasındaki ilişkileri sekteye uğratmak ve olumsuz yönde etkilemek, ABDde yaşayan Rumlar ve Kürtler ile temas kurarak, Türkiyenin menfaatlerine yönelik girişimleri engellemeye çalışmak Amerika Ermeni Asamblesi ve Ermeni Ulusal Komitesinin ortak hedefleridir.[26]

Amerikadaki Ermeni lobisine ait kuruluşlar, yalnızca toplumsal çıkarları savunmakla kalmayıp, aynı zamanda Türkiye karşıtı politikaları destekleyen bir tutum içindedir. Amerika Ermeni Asamblesi (AAA) ve Amerika Ermeni Ulusal Komitesi (ANCA), bu çerçevede faaliyetlerini hem siyasi hem de sosyal alanlara yayarak etkilerini artırmayı hedeflemektedir. Özellikle sözde soykırım iddialarını ABD gündeminde tutmak ve Kongreden karar çıkarmak başlıca amaçları arasındadır. Bu hedef doğrultusunda Amerikan kamuoyunu etkilemeye çalışmakta, diğer etnik gruplarla iş birliği yollarını aramakta ve Türkiyenin dış politika çıkarlarına zarar verecek girişimlerde bulunmaktadırlar. Bu durum, diaspora topluluklarının devletlerde yalnızca kimlik temelli değil, aynı zamanda siyasi stratejilerle de hareket ettiklerini göstermektedir.

Dağlık Karabağ sorunu, yalnızca Güney Kafkasyadaki iki ülke arasındaki bir toprak anlaşmazlığı olmanın ötesinde, Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki ilişkileri de etkileyen önemli bir konudur. Türkiye, Azerbaycana verdiği destekle net bir pozisyon alırken; ABD, çatışmaya daha temkinli yaklaşmakta, ancak iç politikada etkili olan Ermeni diasporasının baskıları nedeniyle zaman zaman Ermenistan lehine adımlar atmaktadır. Bu durum, iki ülke arasında bölgesel meselelerdeki bakış açısı farklılıklarını görünür kılmakta ve ilişkileri zaman zaman gerilimli bir çizgiye taşımaktadır.

Türkiye, krizin ortaya çıktığı andan itibaren, Azerbaycanın toprak bütünlüğünü esas alan tutumunu desteklemiştir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, yaptığı açıklamalarla Ermenistana işgal politikasına son vermesi yönünde açık mesajlar iletmiştir. Türkiye, Ermenistan ile diplomatik ilişkilerin ancak Azerbaycan topraklarındaki işgalin sona ermesi durumunda mümkün olabileceğini vurgulamıştır. Türkiye, Dağlık Karabağ meselesinin çözüm sürecinde Azerbaycanın ortaya koyduğu tutumu esas aldığını ve Bakünün kabul edeceği her çözümün Türkiye tarafından da destekleneceğini açıkça beyan etmiştir.[27]

Trumpın ilk başkanlık yönetimi döneminde, Güney Kafkasya'nın Amerika Birleşik Devletleri açısından artan jeopolitik önemi dikkat çekmiş ve ABDnin bölgeye yönelik ilgisinde kayda değer bir yoğunlaşma yaşanmıştır. Güney Kafkasyadaki üç ülke de, ABDnin Orta Doğu politikası çerçevesinde özellikle İran ile yaşanan gerilim ve ABDnin karmaşık ilişkiler

yürüttüğü müttefiki Türkiye bağlamında stratejik bir konumda yer almaktadır. Azerbaycan, hem avantajlı bir jeopolitik konumda bulunmakta hem de stratejik öneme sahip enerji rezervlerine ev sahipliği yapmaktadır. Azerbaycan ile Türkiye arasındaki ittifak ilişkisi, ABDnin Güney Kafkasyaya yönelik politikalarında bölgeyi öncelikli bir konuma yerleştirmesine neden olmaktadır.[28]

II. Karabağ savaşı sırasında Başkan adayı Joe Biden, Başkan Donald Trump yönetiminden bölgedeki gerilimin düşürülmesi ve Türkiyenin çatışmanın dışında tutulması yönünde etkili bir politika izlemesini talep etmiştir. Bidenın göreve gelmesiyle birlikte ABDnin Azerbeycan-Ermenistan politikası daha farklı olacaktır. ABDnin yeni yönetimi Azerbaycan ile ilişkileri ilerletme niyetini ifade etse de, ABDde ki Ermeni Diasporası sebebiyle başlangıçtan itibaren Ermenistan lehine daha koruyucu bir tutum sergilemiştir.[29]

Bu gelişmeler, Güney Kafkasyadaki jeopolitik denklemin yalnızca bölgesel aktörler tarafından değil, küresel güçler tarafından da dikkatle takip edildiğini göstermektedir. Türkiyenin uluslararası hukuk kurallarına tabi olması ve arabuluculuk merkezli dış politika çizgisi, bölgedeki nüfuzunu artırırken, ABDnin hem enerji güvenliği hem de İran karşısındaki stratejik hesapları açısından bu ilişki ağına kayıtsız kalamadığı görülmektedir. Ancak Biden yönetiminin göreve gelmesiyle birlikte, Ermeni diasporasının iç siyasetteki etkisiyle şekillenen daha dengeli ve Ermenistana yönelik daha hassas bir yaklaşımın benimsendiği anlaşılmaktadır. Bu durum, ABDnin bölgeye yönelik çıkar temelli yaklaşımının, etnik lobilerin etkisiyle zaman zaman esnediğini ve dış politika kararlarında iç dinamiklerin belirleyici olabildiğini ortaya koymaktadır.

ABDde güçlü bir şekilde örgütlenmiş olan Ermeni diasporası, tarihsel hafıza, kimlik politikaları ve dış politika hedefleri çerçevesinde yürüttüğü lobicilik faaliyetleri aracılığıyla, Türk-Amerikan ilişkilerinin yönünü zaman zaman etkileyebilecek düzeyde bir etki alanı oluşturmuştur.

Biden dönemin de Ermeni lobileriyle yakın ilişkileriyle bilinen Menendez, Türkiyeye yönelik F-16 satışına karşı çıkan başlıca isimlerden biri olmuş; bununla birlikte, Türkiyenin Doğu Akdeniz ve Ege Denizindeki politika uygulamalarına yönelik eleştirilerini sıkça dile getirmiştir.[30] Bu tutum, özellikle Ermeni diasporasının, Türkiye karşıtı söylem ve girişimleri Amerikan siyasetinde etkili kılma çabalarının bir yansıması olarak değerlendirilebilir; çünkü diaspora, ikili ilişkilerdeki iş birliğini zayıflatmaya yönelik politikaları destekleyerek Türkiye üzerindeki diplomatik baskıyı artırmayı amaçlamaktadır.

Trumpın ikinci başkanlık dönemi Ocak 2025te başlamıştır. Geleneksel hale gelen Ermeni Mirası Gecesi etkinliği, bu yıl da Trumpın göreve gelmesinden bir ay sonra şubat ayında düzenlenmiştir. Ermeni Mirası Gecesi kapsamında satışa çıkarılan atkıların, Türkiyeden ithal edildiği tespit edilmiştir. Söz konusu durum, davetliler ve farklı kesimlerin tepkisini çekmiş; tepkilerin artması üzerine atkılar için ödenen bedelin iade edileceğini bildiren açıklamalar yapılmıştır. LA Kingsin bu geceyi her yıl düzenlemesinin ardında, Los Angeles'ta etkin bir şekilde varlık gösteren ve Türk karşıtı söylemlerle öne çıkan Ermeni diasporasının etkili olduğu açıktır.[31] Ermeni diasporası, bu tür etkinlikler yoluyla kamuoyu oluşturmayı hedeflemekte olup sözde soykırım iddialarını gündemde tutarak siyasi ve kültürel alanda etkisini sürdürmek ve bu yolla ABD-Türkiye ilişkilerinde dengeyi

etkilemeye yönelik girişimlerde bulunmayı amaçlamaktadır.

Ermeni lobicilerin bir kısmına göre, ABD ve Türkiye'nin Sevk ve İskân Kanununu soykırım olarak tanıması ile Amerika'nın Ermenistan ve Dağlık Karabağa hem uluslararası düzeyde hem de ekonomik olarak destek sağlamaya yönlendirilmesi, birbiriyle doğrudan bağlantılı iki temel amaç olarak değerlendirilmektedir. Ermenistanın 1991 yılında bağımsızlığını ilan etmesinden bu yana, diaspora temelli lobi faaliyetlerinin önemli bir kısmının, Ermenistan ve Dağlık Karabağ gibi çok boyutlu konulara uluslararası destek sağlama amacıyla yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. Lobi faaliyetleri söz konusu alanlarda kayda değer ilerlemeler sağlamış olsa da, uluslararası düzeyde beklenen etki henüz yeterince ortaya çıkmamıştır. Ermeni lobisi, kırktan fazla eyaletin sözde Ermeni Soykırımı'nı tanımasını sağlamış olmasına rağmen, bu başarının federal düzeyde tekrarlanması halen ciddi güçlükler barındırmaktadır. Zaman zaman sözde Ermeni Soykırımını tanıyan bağlayıcılığı bulunmayan bazı karar tasarıları kabul edilmesine rağmen, Kongre de sözde soykırımın resmen tanınması sürekli olarak çeşitli engellerle karşılaşmıştır.[32]

ABD Kongresi'nde alınan kararlar, Ermeni lobisinin ABD üzerinde belirli bir ölçüde etki kurabildiğini gösterse de, bu etkinin uygulamaya dönük sonuçlar üretmekte yetersiz kaldığı görülmektedir. ABDnin dış politika öncelikleri ve Türkiye ile olan iş birliği, federal düzeyde tanımanın önündeki en büyük engellerden biri olmuştur. Dolayısıyla, Ermeni lobisinin elde ettiği kazanımların çoğu sembolik düzeyde kalmakta; somut politika değişikliklerine yol açacak düzeyde kalıcı bir baskı unsuru oluşturamamaktadır. Bu durum, lobinin Amerikan karar alma sistemindeki etkisinin sınırlarını da açıkça ortaya koymaktadır.

3. BIDEN VE TRUMP DÖNEMLERİNDE ABD-ERMENİSTAN İLİŞKİLERİ

ABDnin Ermenistana yönelik dış politika yaklaşımları, çoğu zaman aynı çizgide devam etse de başkanlık koltuğunda oturan isme göre zaman zaman değişiklikler göstermektedir. Joe Biden ve Donald Trump dönemlerinde izlenen politikalar da ABDnin Ermenistana bakış açısından bazı farklılıklar içermektedir.

Trumpın ilk başkanlık seçim sürecinde kazanma ihtimalinin zayıf görülmesi, ABDdeki Ermeni topluluklarının desteğini büyük ölçüde diğer aday Hillary Clintona yönlendirmelerine neden olmuştur. Bu nedenle, Trumpın Ermeni seçmene yönelik belirgin bir vaatte bulunduğu söylenmemiştir. 24 Nisanda Başkan Trump tarafından yapılan açıklama, Amerikan Ermeni diasporasında beklentilerin karşılanmaması nedeniyle olumsuz bir tepkiyle karşılanmıştır. Trumpın, Sevk ve İskân Kanununu Büyük Felaket (Medz Yeğern) olarak nitelendirmesi ve Ermeni tezlerine paralel ifadeler kullanmasına rağmen, açıklaması Amerikan Ermeni toplumu nezdinde beklentileri karşılamaktan uzak kalmıştır. Trumpın seçim kampanyası sürecinde ve sonrasında yönetiminde görev alan bazı üst düzey isimlerin Ermeni kamuoyunun desteğini kazanma yönündeki girişimlerine rağmen, Trumpın 'soykırım' ifadesini resmî söylemine dâhil etmesi mümkün olmamıştır. Trumpın Ermeni diasporasının beklentileri doğrultusunda bir açıklama yapmayacağını öngörmüş olmalılar ki, Amerikadaki Taşnak örgütü ANCAnın yöneticisi Trump yönetimini eleştirmek yerine, ABD hükümetini Türkiyenin baskılarına boyun eğmekle suçlamış ve eleştirilerinin

odağına Türkiyeye çevrilmiştir. Ayrıca, Trumpın açıklamasının Türkiye açısından çeşitli rahatsızlık uyandırabilecek unsurlar içerdiği de aşikârdır.[33] Trump yönetimi, ikinci döneminde de önceki yıllarda benimsediği söylem çizgisinden sapmamış; Sevk ve İskân Kanununu tanımlarken "soykırım" terimi yerine yine "Büyük Felaket" (Medz Yeğern) ifadesini tercih etmiştir.[34]

Önceki yönetimlerin çoğu sözde soykırımı resmî olarak tanımaktan kaçınırken, Biden yönetimi bu konuda daha kararlı bir tutum sergilemiş, Sevk ve İskân Kanununu "Ermeni Soykırımı" olarak tanımıştır. Bidenın 24 Nisan 2023 tarihli açıklamasında, Ermeni halkının kültürel kimliğini sürdürme becerisine ve ABD milletini nasıl güçlendirdiklerine vurgu yapması, önceki başkanların söylemlerine kıyasla yeni ve farklı bir yaklaşımı yansıttığı görülmektedir. Bidenın açıklamaları, diyaloğun yeniden kurulması, iş birliği ve geleceğe dönük yapıcı adımlar atılmasının gerekliliğine dikkat çekmektedir. Ermeni toplumu, sözde soykırımın tanınması ve meşrulaştırılması yoluyla güçlenme hissi kazandığı için, bu söylemden olumlu yönde etkilenebilir. Bu durum, Ermeni diasporasıyla duygusal ve tarihsel bir bağ kuran; aynı zamanda tanınma ve uzlaşı yönündeki uzun soluklu mücadelelerini destekleyen anlam yüklü bir adım olarak da değerlendirilebilir.[35]

Trump döneminde, Ermeni diasporasının beklentilerinin karşılanmaması ve soykırım ifadesinin resmi söyleme dâhil edilmemesi, Türkiye ile ABD arasında gerilimi sınırlı tutmaya yönelik yararlı bir yaklaşım olarak görülebilir. Ancak bu durum, diasporanın ABD içindeki siyasi ağırlığını ve etkisini tamamen ortadan kaldırmamış; aksine, Türkiye karşıtı lobi faaliyetlerinin sürmesine zemin hazırlamıştır. Öte yandan Biden yönetiminin sözde soykırımı resmen tanıması, ABDnin Ermeni diasporasının taleplerine daha açık ve destekleyici bir politika izlediğine işaret etmekte, bu da Türk-Amerikan ilişkilerinde hassasiyet ve kırılganlık yarattığı söylenebilir.

ABD ve Ermenistan arasında bir Stratejik Ortaklık Anlaşması imzalanmıştır. Stratejik Ortaklık Anlaşması, yalnızca ABD ve Ermenistan arasındaki ilişkilerle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda Türkiye ve Azerbaycanın bölgesel düzeyde yürüttüğü projelerle örtüşmeyen bazı girişimlere de yer vermesi bakımından dikkat çekici bir nitelik taşımaktadır. ABD ile Ermenistan arasında uzun süredir gündemde olan Stratejik Ortaklık Anlaşması, Joe Biden yönetiminin sona ermesine beş gün kala, imzalanmıştır. Stratejik Ortaklık Anlaşması, beş ana başlık altında yapılandırılmıştır: işbirliğinin temel ilkeleri; ekonomi, ticaret, taşımacılık ve enerji alanlarında ortaklık; savunma ve güvenlik işbirliği; demokratik değerler, adalet ve kapsayıcılığın güçlendirilmesi; kültürler arası işbirliğinin teşviki. Her ne kadar söz konusu anlaşma, eski ABD Başkanı Joe Bidenın görev süresinin son günlerinde imzalanmış olsa da, yeni Başkan Donald Trump döneminde de yürürlükte kalacaktır. Nitekim Ermeni basınında yer alan bazı iddialar, bu anlaşmanın başkanlık değişimi sürecinde imzalanmasına rağmen her iki liderin de dolaylı onayının bulunduğunu öne sürmektedir.[36]

Trumpın ikinci başkanlık dönemi, kendisine hem iç hem de dış politikada daha belirgin ve kararlı adımlar atabileceği bir hareket alanı sağlamaktadır. Trumpın Önce Amerika ve Güç yoluyla barış söylemleriyle şekillenen, dış politika yaklaşımı, esasen ABDnin müttefikleri için karşılık sunan bir süper güç olma anlayışından uzaklaşmayı geçtiğimiz aylarda ifade edilmektedir. Trump, böyle bir atmosferde, Elon Muskın da desteğini alarak federal

hükümetin yetki ve yapısını daraltmaya yönelik radikal adımlar atmaya başlamıştır.[37]

ABD Küresel Medya Ajansı, Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL) adlı kuruluşa sağladığı mali desteği sonlandırmıştır. ABD federal hükümetinin küçültülmesi amacıyla Donald Trump tarafından görevlendirilen Elon Musk, söz konusu medya kuruluşunun kapatılmasını talep etmiş ve kurumu ideolojik olarak tek taraflı yayın yapan radikal sol çevrelerin sesi olarak nitelendirmiştir.[38]

Temel olarak kalkınma projelerine destek sunan bir kuruluş olan USAID, zamanla bazı ülkelerde sağladığı mali kaynakların propaganda amaçlı kullanılması nedeniyle eleştirilmiştir. Trumpın sert söylemlerine ek olarak, USAID fonlarının kesilmesine yönelik alınan karar, stratejik ortaklık ilişkisi içinde bulunduğu Ermenistanda da dikkat çekici tepkilere yol açmıştır. Ermenistanın Türkiye ile yürütülen normalleşme sürecinde somut adımlardan uzak durması ve sınırların halen kapalı olması nedeniyle Ermenistanın başta gelen destekçilerden biri olan ABD'nin yardım fonlarında kesintiye gitmesi Ermenistanın mali yardıma olan gereksinimi açısından kaygı verici bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.[39]

Bu gelişmeler, ABD-Ermenistan ilişkilerin de yalnızca diplomatik belgelerle değil, aynı zamanda sahadaki uygulamalarla da şekillendiğini ortaya koymaktadır. Stratejik Ortaklık Anlaşması her ne kadar ABD ve Ermenistan arasında işbirliğini simgelese de, Trump yönetiminin ulusal çıkar odaklı dış politika yaklaşımı bu işbirliğinin ne ölçüde sürdürülebileceğine dair soru işaretleri yaratmaktadır. USAID fonlarının kesilmesi ve medya kurumlarına yönelik müdahaleler, Trumpın küresel sorumluluklardan geri çekilme stratejisinin bir parçası olarak okunabilir. Bu durum, Ermenistan açısından hem uluslararası destek kanallarının daralması hem de bölgesel yalnızlaşma riskinin artması anlamına gelmektedir.

4. SONUÇ

Ermeni diasporasının Amerika Birleşik Devletlerindeki lobicilik faaliyetleri, Türkiye-ABD ilişkilerinde etkileri olan bir unsur hâline gelmiştir. Diasporanın özellikle Sevk ve İskân Kanununu "soykırım" olarak tanıtma çabaları, hem kamuoyunu şekillendirme hem de ABD Kongresi üzerindeki baskıyı artırma yönünde sistemli bir politika izlediğini göstermektedir. Bu bağlamda Amerika Ermeni Asamblesi (AAA) ve Amerika Ermeni Ulusal Komitesi (ANCA) gibi yapılar, yalnızca kimlik koruma değil, aynı zamanda dış politika yönlendirme hedefiyle hareket eden aktörler olarak öne çıkmaktadır. Trump ve Biden dönemlerinde Ermeni diasporasının bu etkisi, farklı siyasal yaklaşımlar çerçevesinde farklı ölçülerde hissedilmiştir. Trump döneminde Büyük Felaket söylemi ile sembolik düzeyde kalan açıklamalar, diaspora beklentilerini tam olarak karşılamamış; buna karşılık Biden döneminde soykırım ifadesinin açıkça kullanılması, ABDnin resmi tutumunda ciddi bir kırılmaya işaret etmiştir. Bu farklılıklar, her iki dönemin dış politika önceliklerinin ve yönetim tarzlarının diasporaya verilen karşılıklarda belirleyici rol oynadığını ortaya koymaktadır. Türkiyenin bu sürece verdiği tepkiler, stratejik denge arayışı ile krizleri diplomatik kanallar yoluyla yönetme çabasını yansıtmaktadır. Terör meselesinden S-400

krizine, Karabağ savaşından USAID fon kesintilerine kadar pek çok başlıkta Türkiye-ABD ilişkileri; hem ikili ilişkilerin dinamikleri hem de diaspora faktörüyle iç içe geçmiş şekilde evrilmiştir. Bu çerçevede diaspora, yalnızca etnik bir topluluk değil; aynı zamanda hem Türkiyenin dış politikasında hem de ABDnin iç siyasetinde bir aktör olarak konumlanmıştır. Sonuç olarak, Ermeni diasporasının Amerikadaki etkisi, sadece sözde soykırım iddialarını gündeme taşıyan bir hatırlatma değil, Türk-Amerikan ilişkilerinde belirli krizleri tetikleyebilen, hatta politikaların yönünü değiştirebilen bir güç olarak değerlendirilmektedir. Bu durum, hem diplomatik ilişkilerin yönetiminde daha stratejik yaklaşımlar geliştirilmesi gereğini ortaya koymakta hem de diasporaların modern uluslararası ilişkilerde ne denli belirleyici olabileceğine dair çarpıcı bir örnek sunmaktadır. Türkiyenin yurtdışındaki Türk diasporasıyla daha bütüncül ve organize ilişkiler geliştirmesi, özellikle ABD gibi karar alma süreçlerinde toplum temelli baskı gruplarının etkili olduğu ülkelerde stratejik iletişim mekanizmalarını devreye sokması önem taşımaktadır. Aynı zamanda akademik, kültürel ve siyasal düzeyde Ermeni iddialarına karşı bilimsel verilerle desteklenen alternatif anlatıların uluslararası kamuoyuna ulaştırılması, Türkiye'nin tezlerini görünür kılmak açısından kritik bir adımdır.

Kaynakça

An, Ömer Faruk. TÜRKİYENİN DIŞ POLİTİKASINA ETKİSİ BAKIMINDAN 2015E DOĞRU ERMENİ LOBİSİ. Ermeni Araştırmaları 45 (Ekim 2013). https://dergipark.org.tr/tr/pub/erma/issue/43032/521046.

Armenpress. U.S. Lawmakers Introduce Resolutions Condemning Azerbaijans Ethnic Cleansing of Nagorno-Karabakh Armenians. July 23, 2025. https://armenpress.am/en/article/1225488.

Aslan, Seyfettin. Siyasal İktidarı Etkileme Yöntemlerinden Biri Olarak Lobicilik. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 23 (Haziran 2015). https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4765/65486.

Avetisyan, Stella. From Silence to Recognition: Exploring the Evolving Discourse on the Armenian Genocide by US Presidents. Masters thesis, Charles University, 2023. https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/186052.

Aydogan, Fatih. The Influence of the Armenian Diaspora on the American Foreign Policy. Masters thesis, University of South Florida, 2018. Accessed July 14, 2025. https://digitalcommons.usf.edu/etd/7469.

Aykut, Ahmet, and Osman Vedüd Eşidir. Türkiyenin Milli Güvenlik Stratejileri ve ABDnin Algısı: S-400 Krizi ve Medya Yansımaları. Ankara: İksad Yayınevi, 2025. https://doi.org/10.5281/zenodo.15164025.

BBC News Türkçe. 24 Nisan açıklaması: Biden 1915 olaylarını 'soykırım' olarak tanımladı, Türkiye sert tepki gösterdi. BBC News Türkçe, April 24, 2021. https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-56874181.

BBC News Türkçe. Joe Biden kimdir: Türkiye'den daha önce iki kez özür dileyen, Yunan lobisine yakın ABD'nin yeni başkanı. BBC News Türkçe, June 8, 2020. Updated January 20, 2021. https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-52973052.

Bouzeghrane, Mohamed Aimen, and Asma Taalah. US Foreign Policy towards Russia during Trump and Biden Tenures: A Comparative Study. Masters thesis, University of Biskra, June 2024. https://doi.org/10.13140/RG.2.2.27069.47849.

Çopur, Hakan. Trumpın Önce Amerika Stratejisi, Uluslararası Düzeni Derinden Etkileyebilir. Kriter Dergisi, April 1, 2025. https://kriterdergi.com/dosya-kuresel-siyasette-kirilma/trumpin-once-amerika-stratejisi-uluslararasi-duzeni-derinden-etkileyebilir.

Danforth, Nicholas. A Cool, Cautious Calm: US-Türkiye Relations Six Months into the Biden Administration. Washington, DC: The Brookings Institution, July 2021. https://www.brookings.edu/research/a-cool-cautious-calm-us-Türkiye-relations-six-months-into-the-biden-administration/.

Demir, Gürkan. Türkiye - ABD İlişkileri. In 21. Yüzyıl Türk Dış Politikasına Bölgesel Bakışlar, edited by Latife Özdemir et al. Ankara: Kutlu Yayınevi, 2022.

Deyermond, Ruth. The Trump Presidency, Russia and Ukraine: Explaining Incoherence. International Affairs 99, no. 4 (July 2023): 1595–1614. https://doi.org/10.1093/ia/iiad120.

Euronews. Beyaz Saray'dan 24 Nisan'ı Anma Mesajı: 'Büyük Felaket'. Euronews Türkçe, 25 Nisan, 2025. https://tr.euronews.com/2025/04/25/beyaz-saraydan-24-nisani-anma-mesaji-buyuk-felaket.

Kantarcı, Şenol. Ermeni Lobisi: ABD'de Ermeni Diasporasının Oluşması ve Lobi Faaliyetleri. Ermeni Araştırmaları no. 1 (Mart □□□□□ □□□□□□□□□□□□ 139 □□□□□ Erişim 12 □□□□□□□ □□□□□□ https://www.eraren.org/index.php?Lisan=tr&Page=DergiIcerik&IcerikNo=203

Korkmaz, Vişne. Trumpın İkinci Döneminde Türkiye-ABD İkili İlişkilerinden Ne Bekleyebiliriz? Kriter Dergisi, Aralık 2024. https://kriterdergi.com/dosya-yeniden-trump/trumpin-ikinci-doneminde-turkiye-abd-ikili-iliskilerinden-ne-bekleyebiliriz.

Memmedova, Aynur. Halkla İlişkiler Disiplini ve Lobicilik: ABDde Gerçekleştirilen Türk ve Ermeni Lobi Faaliyetlerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Bir İnceleme. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012. https://openaccess.marmara.edu.tr/items/c07429a4-d724-4b0a-9b96-74d970a245dd.

Özgenç, Tolga. Dağlık Karabağ Konusunda Bilinmesi Gerekenler: 6 Soruda Dağlık Karabağ. Anadolu Ajansı, 28 Eylül, 2020. https://www.aa.com.tr/tr/azerbaycan-cephe-hatti/daglik-karabag-konusunda-bilinmesi-gerekenler-6-soruda-daglik-karabag/1987993.

Özkan, Abdullah. Lobicilik. TÜBİTAK Ansiklopedi. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma

Kurumu (TÜBİTAK). Erişim 12 Temmuz 2025. https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/lobicilik.

Rankin, Jennifer. EUs Foreign Policy Chief Laments US Funding Cuts to Radio Free Europe. The Guardian, March 17, 2025. https://www.theguardian.com/world/2025/mar/17/eus-foreign-policy-chief-laments-us-funding-cuts-to-radio-free-europe.

Sadık, Ramin. II. Karabağ Savaşından Sonra Güney Kafkasyada Barış Arayışları. Düşünce Dünyasında Türkiz 14, no. 66 (Aralık 2023). https://doi.org/10.59281/turkiz.1362111.

Sezgin, Meltem. LOBİCİLİK KAVRAMI VE YÖNTEMLERİ. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi | Istanbul University Faculty of Communication Journal 2, sy. 12 (Şubat 2012). https://doi.org/10.17064/iuifhd.50662.

Shiraliyev, Museyib. Amerika Birleşik Devletlerinin Obama ve Trump Dönemi Güney Kafkasya Politikasında Güvenlik Faktörü. Kafkasya Çalışmaları - Sosyal Bilimler Dergisi 8, no. 14 (May 2023). https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2497412.

Şener, Bekir Taner. Lobicilik, ABDde Ermeni Diasporasının Oluşması, Yaptığı Propaganda ve Lobi Faaliyetleri. Masters thesis, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=L1v5tmw2SbmXfG6P1cp80w&no=EhBPVVAQj4pKebBUx6FEVw.

ŞİR, Aslan Yavuz. ABD Başkanı Donald Trumpın Açıklaması. Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No. 2017/37, 25 Nisan, 2017. https://avim.org.tr/tr/Yorum/ABD-BASKANI-DONALD-TRUMP-IN-ACIKLAMASI.

T.C. Dışişleri Bakanlığı. No: 160, 24 Nisan 2021, 24 Nisan Hk. T.C. Dışişleri Bakanlığı, 24 Nisan, 2021. Erişim 20 Temmuz, 2025. https://www.mfa.gov.tr/no_-160_-24-nisan-hk.tr.mfa .

Tecimer, Tuğçe, and Selenay Erva Yalçın. Diasporanın Normalleşme Sürecine Karşıtlığı: Atkı Krizi. Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No. 2025/24, 13 Mart, 2025. https://avim.org.tr/tr/Yorum/DIASPORANIN-NORMALLESME-SURECINEKARSITLIGI-ATKI-KRIZI .

Thomas, Clayton, and Jim Zanotti. Türkiye (Türkiye): Major Issues and U.S. Relations. CRS Report R44000. Washington, DC: Congressional Research Service, September 26, 2024. https://www.congress.gov/crs-product/R44000.

Tulun, Teoman Ertuğrul, and Tuğçe Tecimer. ABD Senatörlerinin Yabancı Lobilerle İlişkileri: Menendez Davası. Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), 25 Temmuz, 2024. https://avim.org.tr/tr/Analiz/ABDSENATORLERININ-YABANCI-LOBILERLE-ILISKILERI-MENENDEZ-DAVASI.

Veliyev, Dr. Cavid. ABD-Ermenistan 'Stratejik Ortaklığı' Ne Vadediyor? Anadolu Ajansı, 29 Ocak, 2025. https://www.aa.com.tr/tr/analiz/abd-ermenistan-stratejik-ortakligi-ne-vadediyor/3465298.

Yalçın, Selenay Erva. USAIDin Yardım Kesintisi ve Ermenistana Etkileri. Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No. 2025/29, 20 Mart, 2025. https://avim.org.tr/tr/Yorum/USAID-IN-YARDIM-KESINTISI-VE-ERMENISTAN-A-ETKILERI.

Yılmaz, Eren Alper. 2016 Yılından Günümüze Türkiye-ABD İlişkilerinin Güvenlik Bağlamında Değerlendirilmesi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, no. 73 (Temmuz 2022). https://doi.org/10.51290/dpusbe.1068073.

Zarifian, Julien. The Armenian-American Lobby and Its Impact on U.S. Foreign Policy. Society 51, no. 5 (October 2014). https://doi.org/10.1007/s12115-014-9816-8.

[1] Seyfettin Aslan, Siyasal İktidarı Etkileme Yöntemlerinden Biri Olarak Lobicilik, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 23 (Haziran 2015): https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4765/65486.

[2] Meltem Sezgin, Lobicilik Kavramı ve Yöntemleri, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi 2, no. 12 (Şubat 2012), https://doi.org/10.17064/iüifhd.50662:752.

[3] Abdullah Özkan, Lobicilik, TÜBİTAK Ansiklopedi, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), erişim 12 Temmuz 2025, https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/lobicilik.

[4] Ömer □□□□□ □□□ TÜRKİYENİN DIŞ POLİTİKASINA ETKİSİ BAKIMINDAN 2015E DOĞRU ERMENİ LOBİSİ, Ermeni Araştırmaları, no. □□□ (Ekim □□□□□□□□□□□□□□ https://dergipark.org.tr/tr/pub/erma/issue/43032/521046.

[5] An, 2015e Doğru Ermeni Lobisi, 184-185.

[6] Fatih Aydogan, The Influence of the Armenian Diaspora on the American Foreign Policy (Masters thesis, University of South Florida, 2018), 29, accessed July 14, 2025, https://digitalcommons.usf.edu/etd/7469.

[7] An, 2015e Doğru Ermeni Lobisi, 186-187.

[8] Gürkan Demir, Türkiye - ABD İlişkileri, 21. Yüzyıl Türk Dış Politikasına Bölgesel Bakışlar, ed. Latife Özdemir ve diğerleri (Ankara: Kutlu Yayınevi, 2022), 16.

[9] Demir, Türkiye - ABD İlişkileri, 16.

[10] Eren Alper Yılmaz, 2016 Yılından Günümüze Türkiye □□□□ İlişkilerinin Güvenlik

Bağlamında Değerlendirilmesi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, no. □□□ (Temmuz 2022): 59–61, https://doi.org/10.51290/dpusbe.1068073

[11]Ahmet Aykut ve Osman Vedüd Eşidir, Türkiyenin Milli Güvenlik Stratejileri ve ABDnin Algısı: S □□□□ Krizi ve Medya Yansımaları (Ankara: İksad Yayınevi, 2025), 53-55, erişim 9 Temmuz 2025, https://doi.org/10.5281/zenodo.15164025.

[12] BBC News Türkçe, Joe Biden kimdir: Türkiye'den daha önce iki kez özür dileyen, Yunan lobisine yakın ABD'nin yeni başkanı, BBC News Türkçe, 8 Haziran 2020, güncelleme 20 Ocak 2021, https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-52973052.

[13] Nicholas Danforth, A Cool, Cautious Calm: US-Türkiye Relations Six Months into the Biden Administration (Washington, DC: The Brookings Institution, July 2021), 1 □□□ https://www.brookings.edu/research/a-cool-cautious-calm-us-Türkiye-relations-six-months-into-the-biden-administration/.

[14] BBC News Türkçe, 24 Nisan açıklaması: Biden 1915 olaylarını 'soykırım' olarak tanımladı, Türkiye sert tepki gösterdi, BBC News Türkçe, 24 Nisan 2021, https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-56874181.

[15] T.C. Dışişleri Bakanlığı, No: 160, 24 Nisan 2021, 24 Nisan Hk., T.C. Dışişleri Bakanlığı, 24 Nisan 2021, erişim 20 Temmuz 2025, https://www.mfa.gov.tr/no_-160_-24-nisan-hk.tr.mfa.

[16] Danforth, US-Türkiye Relations, 2.

[17] Ruth Deyermond, The Trump Presidency, Russia and Ukraine: Explaining Incoherence, International Affairs 99, no. 4 (2023): 1601 □□□□□ https://doi.org/10.1093/ia/iiad120.

[18] Mohamed Aimen Bouzeghrane and Asma Taalah, US Foreign Policy towards Russia during Trump and Biden Tenures: A Comparative Study (Masters thesis, University of Biskra, June 2024), 61–64, https://doi.org/10.13140/RG.2.2.27069.47849.

[19] Clayton Thomas ve Jim Zanotti, Türkiye (Türkiye): Major Issues and U.S. Relations, CRS Report R44000 (Washington, DC: Congressional Research Service, September 26 2024), 14, https://www.congress.gov/crs-product/R44000.

[20] Vişne Korkmaz, Trumpın İkinci Döneminde Türkiye-ABD İkili İlişkilerinden Ne Bekleyebiliriz?, Kriter Dergisi, Aralık 2024, erişim 9 Temmuz 2025, https://kriterdergi.com/dosya-yeniden-trump/trumpin-ikinci-doneminde-turkiye-abd-ikili-iliskilerinden-ne-bekleyebiliriz.

[21] Bekir Taner Şener, Lobicilik, ABDde Ermeni Diasporasının Oluşması, Yaptığı Propaganda ve Lobi Faaliyetleri (yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004), https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=L1v5tmw2SbmXfG6P1cp80w&no=EhBPVVAQj4pKebBUx6FEVw.

[22] Aynur Memmedova, Halkla İlişkiler Disiplini ve Lobicilik: ABDde Gerçekleştirilen Türk ve Ermeni Lobi Faaliyetlerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Bir İnceleme (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012),129-131, https://openaccess.marmara.edu.tr/items/c07429a4-d724-4b0a-9b96-74d970a245dd.

[23]Şenol Kantarcı, Ermeni Lobisi: ABD'de Ermeni Diasporasının Oluşması ve Lobi Faaliyetleri, Ermeni Araştırmaları no. 1 (2001), erişim 12 Temmuz 2025, https://www.eraren.org/index.php?Lisan=tr&Page=DergiIcerik&IcerikNo=203.

[24] "U.S. Lawmakers Introduce Resolutions Condemning Azerbaijans Ethnic Cleansing of Nagorno-Karabakh Armenians," Armenpress, July 23, 2025, https://armenpress.am/en/article/1225488.

[25]Kantarcı, Ermeni Lobisi,

[26] An, 2015e Doğru Ermeni Lobisi, 218.

[27] Tolga Özgenç, Dağlık Karabağ Konusunda Bilinmesi Gerekenler: 6 Soruda Dağlık Karabağ, Anadolu Ajansı, 28 Eylül 2020, https://www.aa.com.tr/tr/azerbaycan-cephe-hatti/daglik-karabag-konusunda-bilinmesi-gerekenler-6-soruda-daglik-karabag/1987993.

[28] Museyib Shiraliyev, Amerika Birleşik Devletlerinin Obama ve Trump Dönemi Güney Kafkasya Politikasında Güvenlik Faktörü, Kafkasya Çalışmaları - Sosyal Bilimler Dergisi 8, no. 14 (Mayıs 2023): 14–15, https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2497412.

[29] Ramin Sadık, II. Karabağ Savaşından Sonra Güney Kafkasyada Barış Arayışları, Düşünce Dünyasında Türkiz 14, no. 66 (Aralık 2023): 30 □□□ https://doi.org/10.59281/turkiz.1362111.

[30] Teoman Ertuğrul Tulun ve Tuğçe Tecimer, ABD Senatörlerinin Yabancı Lobilerle İlişkileri: Menendez Davası, Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), 25 Temmuz 2024, https://avim.org.tr/tr/Analiz/ABD-SENATORLERININ-YABANCI-LOBILERLE-ILISKILERI-

.

[31]Tuğçe Tecimer ve Selenay Erva Yalçın, Diasporanın Normalleşme Sürecine Karşıtlığı: Atkı Krizi, Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No. 2025/24, 13 Mart 2025, https://avim.org.tr/tr/Yorum/DIASPORANIN-NORMALLESME-SURECINEKARSITLIGI-ATKI-KRIZI
.

[32] Julien Zarifian, The Armenian-American Lobby and Its Impact on U.S. Foreign Policy, Society 51, no. 5 (2014): 509, https://doi.org/10.1007/s12115-014-9816-8.

[33] Aslan Yavuz ŞİR, ABD Başkanı Donald Trumpın Açıklaması, Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No. 2017/37, 25 Nisan 2017, https://avim.org.tr/tr/Yorum/ABD-BASKANI-DONALD-TRUMP-IN-ACIKLAMASI.

[34] Euronews, Beyaz Saray'dan 24 Nisan'ı Anma Mesajı: 'Büyük Felaket', Euronews Türkçe, 25 Nisan 2025, https://tr.euronews.com/2025/04/25/beyaz-saraydan-24-nisani-anma-mesaji-buyuk-felaket.

[35] Stella Avetisyan, From Silence to Recognition: Exploring the Evolving Discourse on the Armenian Genocide by US Presidents (masters thesis, Charles University, 2023), 24–27, https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/186052.

[36] Dr. Cavid Veliyev, ABD-Ermenistan 'Stratejik Ortaklığı' Ne Vadediyor?, Anadolu Ajansı, 29 Ocak 2025, https://www.aa.com.tr/tr/analiz/abd-ermenistan-stratejik-ortakligi-ne-vadediyor/3465298.

[37] Hakan Çopur, Trumpın Önce Amerika Stratejisi, Uluslararası Düzeni Derinden Etkileyebilir, Kriter Dergisi, 1 Nisan 2025, https://kriterdergi.com/dosya-kuresel-siyasette-kirilma/trumpin-once-amerika-stratejisi-uluslararasi-duzeni-derinden-etkileyebilir.

[38]Jennifer Rankin, EUs Foreign Policy Chief Laments US Funding Cuts to Radio Free Europe, The Guardian, March 17, 2025, https://www.theguardian.com/world/2025/mar/17/eus-foreign-policy-chief-laments-us-funding-cuts-to-radio-free-europe.

[39] Selenay Erva Yalçın, USAIDin Yardım Kesintisi ve Ermenistana Etkileri, Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No. 2025/29, 20 Mart 2025, https://avim.org.tr/tr/Yorum/USAID-IN-YARDIM-KESINTISI-VE-ERMENISTAN-A-ETKILERI.

Yazar hakkında :

Atıfta bulunmak için: YÜKSEKTEPELİ, Eray. 2026. "TÜRKİYE-ABD İLİŞKİLERİNDE ERMENİ DİASPORASININ ETKİSİ: BIDEN VE TRUMP DÖNEMİ - 15.08.2025." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Uep Rapor No.2025 / 3. Eylül 10. Erişim Kasım 22, 2026. https://avim.org.tr/UEPRapor/TURKIYE-ABD-ILISKILERINDE-ERMENI-DIASPORASININ-ETKISI-BIDEN-VE-TRUMP-DONEMI-15-08-2025

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır